

ธนาคารแห่งประเทศไทย
BANK OF THAILAND

แนวทางการแก้ปัญหา หนี้ครัวเรือนอย่างยั่งยืน

BOT Directional Paper on Financial Landscape
กุมภาพันธ์ 2566

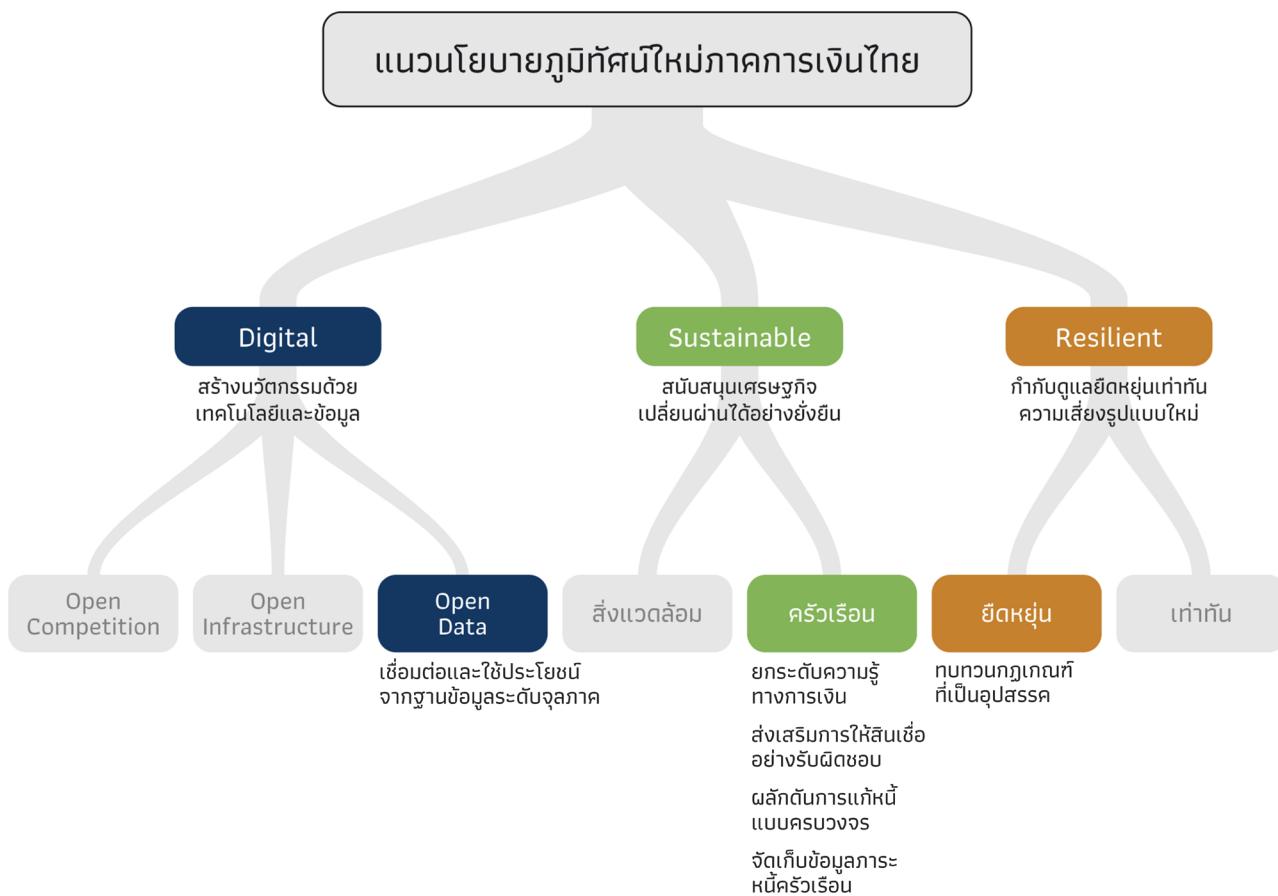
สารบัญ

บทนำ	3
แนวคิดการแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนไทย	4
8 ข้อเท็จจริงการเป็นหนี้ของคนไทย	5
หากไม่ลูกขึ้นมาแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือน จะส่งผลกระทบอย่างไร	8
หนี้แบบไหนที่ต้องเร่งแก้ไข	8
เป้าหมายที่ รปท. อยากเห็น จากการแก้หนี้อย่างยั่งยืน	10
แนวทางการแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนอย่างยั่งยืน	11
3 หลักการ ในการแก้หนี้ให้ได้ผลยั่งยืน	11
ลิ่งที่ต้องทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ภายใต้หลักการแก้หนี้ที่ยั่งยืน	12
ความสำเร็จจากการร่วมมือกันแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนอย่างยั่งยืน	20

บทนำ

ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) จัดทำเอกสารทิศทาง แนวทางการแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ การดำเนินการภายใต้แนวโน้มภูมิทัศน์ใหม่ภาคการเงินไทย (Financial Landscape) ด้วยภาคครัวเรือนเป็นองค์ประกอบสำคัญ ในภาคการเงิน ซึ่งหากครัวเรือนปลดลอกจากปัญหาด้านตัวหนี้ ประชาชนสามารถบริหารจัดการภาระหนี้ได้ดีและยั่งยืนขึ้น จะช่วยลดความเสี่ยงต่อเศรษฐกิจและสังคมการเงินในระยะยาว ภาคการเงินมีพื้นฐานแข็งแกร่ง พร้อมรองรับการพัฒนา ด้านดิจิทัลและการปรับตัวไปสู่ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมได้ ดังนั้น จึงถือเป็นความจำเป็นสำหรับทุกภาคส่วน ทั้งเจ้าหนี้ ลูกหนี้ ภาครัฐ และภาคเอกชน ในการช่วยกันแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนในบทบาทของตนให้สำเร็จโดยเร็ว

แนวโน้มภูมิทัศน์ใหม่ภาคการเงินไทย

เอกสารฉบับนี้ จึงเป็นแนวทางให้แก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องใช้ในการช่วยกันแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนไทย โดยเนื้อหาของเอกสารจะแสดงให้เห็นถึงแนวคิดการแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือน ตั้งแต่ปัญหาหนี้ครัวเรือนในภาพรวมไปจนถึงปัญหาการเป็นหนี้ของคนไทย ผลกระทบหากเราไม่เร่งลูกหนี้อย่างยั่งจริงจัง และกลุ่มหนี้ที่ต้องเร่งแก้เพื่อไม่ให้ปัญหาหนี้ลุก火 ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายที่ ธปท. อยากรเห็น หากสามารถแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนได้อย่างยั่งยืน โดยจะต้องมีองค์ประกอบของหลักการแก้หนี้ที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ และสิ่งที่ต้องดำเนินการตามหลักการแก้หนี้ที่ยั่งยืน ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือและตั้งใจจริงจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และท้ายสุด ประযุชน์ที่แต่ละภาคส่วนจะได้รับ หากเราสามารถแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนได้สำเร็จ และยั่งยืน

แนวคิดการแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนไทย

หนี้ครัวเรือนไทยเป็นปัญหาที่สะสมมานาน โดยในปี 2563 เร่งขึ้นมาอยู่ที่ 90% ต่อ GDP จากระดับ 60% ในปี 2553 นับเป็นการเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด ภายในเวลาเพียง 10 ปี สัดส่วนที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ มาจากทั้งตัวหาร คือ GDP ที่ลดลงในปี 2563 จากวิกฤตโควิด 19 และมูลค่าหนี้ที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่องจาก น้ำท่วมใหญ่และนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจในปี 2554 - 2555 รวมทั้งมาตรการพักชำระหนี้ชั่วคราวเพื่อแก้ไขปัญหาเร่งด่วน

เฉพาะหน้าที่ทำให้การจ่ายหนี้เดินน้อยลง และมีการถูกห้ามไม่สามารถใช้จ่ายในช่วงที่รายได้หายไปจากวิกฤตโควิด 19 แม้ว่า ล่าสุด ณ ไตรมาส 3 ปี 2565 ยอดหนี้รวมของครัวเรือนไทยจะลดลงเป็น 87% ของ GDP แต่เมื่อคำนึงถึงปริมาณหนี้รวมที่สูงถึง 14.9 ล้านล้านบาท และยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ระดับหนี้สินครัวเรือนไทยจึงเป็นปัญหาที่ต้องเร่งหาทางแก้ไขอย่างเร่งด่วนและต้องแก้ไขให้ได้อย่างยั่งยืน (ภาพ 1)

ภาพ 1 พัฒนาการของหนี้ครัวเรือนไทยในช่วงที่ผ่านมา และภาพในอนาคตหากไม่มีการแก้ไข

หนี้ครัวเรือนไทยเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง และเร่งขึ้นเร็วในช่วงโควิด 19 จากรายได้ที่ลดลงเป็นหลัก หากปล่อยไว้ คาดว่าหนี้ครัวเรือนไทยจะสูงกว่า 80% ต่อ GDP ซึ่งเป็นระดับที่ต้องเฝ้าระวัง เพราะจะส่งผลกระทบต่อ GDP ในระยะยาว

ที่มา : รปท. โดยช่วงประมาณการประเมินจากแนวโน้มการก่อหนี้ใหม่ซึ่งขึ้นอยู่กับภาวะเศรษฐกิจ อัตราเงินเฟ้อ อัตราดอกเบี้ย และสัดส่วนหนี้สิน ทักษะด้วยแนวโน้มการชำระหนี้เดิมต้นซึ่งขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ย และระยะเวลาการถูกยืมของลิสเซอร์แลบประกัน

8 ข้อเก็จจิงการเป็นหนี้ของคนไทย

ปัญหาหนี้ครัวเรือนไทยแตกต่างจากต่างประเทศ หลายด้าน คนไทยมีหนี้ส่วนบุคคลและบัตรเครดิตสูงเมื่อเทียบกับต่างประเทศ คิดเป็นสัดส่วนเกือบ 1 ใน 3 ของยอดหนี้ครัวเรือนไทย ทั้งหมด ซึ่งหนี้ส่วนนี้ส่วนใหญ่เป็นหนี้เพื่ออุปโภคบริโภคที่ไม่ช่วยสร้างรายได้ ขณะที่ต่างประเทศมีหนี้ส่วนใหญ่เป็นลินเชื่อบ้าน นอกจากนี้ คนไทยบางอาชีพยังมีหนี้สูงกว่ากลุ่มอื่นโดย

เปรียบเทียบ เช่น เกษตรกรหรือกลุ่มอาชีพอิสระที่มีรายได้ไม่แน่นอน หรือกลุ่มข้าราชการ ตำรวจ ทหาร ที่รายได้มั่นคงแต่น้อย ทำให้ขาดกันชน เช่น เงินออม ไว้วางรับယามเกิดวิกฤตอีกทั้งยังมีลูกหนี้ที่ต้องกู้ยืมนอกระบบ ซึ่งไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วน โดยการศึกษาของ รบพ. ชี้ข้อเท็จจริงหลักเกี่ยวกับการเป็นหนี้ของคนไทย ดังนี้

1 เป็นหนี้เร็ว

คนวัยเริ่มทำงาน (อายุ 25 - 29 ปี) มากกว่า 58% เป็นหนี้ และมากกว่า 25% เป็นหนี้เสีย (non-performing loan: NPL) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนี้บัตรเครดิต หนี้ส่วนบุคคล และหนี้รถยนต์ / 摩托อร์ไซค์ ที่บางส่วนไม่นำไปสร้างรายได้ ทำให้เป็นหนี้เสียเพิ่มขึ้น นอกจากรายได้ ภาระน้ำหนักเรียน นักศึกษา เป็นหนี้เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง เช่นกัน¹

“พ่อผมเรียนจบ เริ่มทำงานได้เงินเดือน 16,000 บาท ทำงานได้แค่ปีละ 10,000 บาท ก็มีพนักงานแบงก์มาเสนอบัตรเครดิตให้ผมถึงที่ทำงาน ตอนนั้น ผมก็ติดแผลว่า เอามาไว้ก่อนจะกิน เลยได้บัตรเครดิตใบแรกมา วงเงิน 30,000 บาท ผมเบื่อคนชอบแต่งรถ ก็ไปรุดชื่อ อุปกรณ์แต่งรถจนเต็มวงเงิน แต่ก็ยังไม่พอ เลยลองไปสมัครบัตรเครดิตเพิ่ม ได้มาอีก 2 ใบ วงเงินบัตรรวม 3 ใบ เกินแสนบาท ก็พยายามอยู่ดีทั้ง อุปกรณ์แต่งรถ และจ่ายค่าไฟฟ้า พวกรถ้าเครื่องบิน โรงแรม มาฐานตัวอักษรที่ก็ใช้จนเต็มวงเงิน ภายในเวลาไม่ถึงปี”

ช่วงแรก ๆ ผมก็จ่ายเต็มบ้าง ไม่เต็มบ้าง แต่หลัง ๆ เริ่มไม่ไหว ก็จ่ายแค่ขั้นต่ำเดือนนึงก็เกือบหมด แต่หนี้ก็ลดลงน้อยมาก เงินเดือนที่เหลือจากการจ่ายหนี้ทุกเดือนก็แทบไม่พอใช้จ่าย ต้องไปปะออยม เพื่อนบ้าง ยืมที่บ้านบ้าง จนเริ่มค้าง債務มาจ่ายไม่ได้ ตอนนั้นเครียดมาก ไม่กล้ารับโทรศัพท์ เพราะกลัวโดนหง寝หนี้ แต่สุดท้ายไม่ไหวจริง ๆ ก็ต้องยอมปล่อยเป็นหนี้เสีย”

บพสัมภาษณ์คุณสมปอง (นามสมมติ) พนักงานบริษัท
วันที่ 16 มกราคม 2566

2 เป็นหนี้เก็บตัว

เกือบ 30% ของลูกหนี้บัตรเครดิตและหนี้ส่วนบุคคล มีหนี้เกิน 4 บัญชีต่อคน วงเงินรวมต่อคนสูงถึง 10 - 25 เท่าของรายได้ในแต่ละเดือน² ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ของต่างประเทศที่ห้ามไม่ให้มีหนี้เกินกว่า 5 - 12 เท่าของรายได้ต่อเดือน³ จนทำให้รายได้เกินกว่าครึ่งต้องเอาไปจ่ายคืนหนี้ ซึ่งเป็นภาระหนี้ที่มาจากการนี้บัตรเครดิตและหนี้ส่วนบุคคลเกิน 50%⁴ หนี้ส่องประเท่านี้จึงถือเป็นคุณยักษากของปัญหาภัยดักหนี้ของคนไทย ที่สำคัญหนี้บัตรเครดิตและหนี้ส่วนบุคคลมีดอกเบี้ยสูง เนื่องจากเป็นหนี้ที่ไม่มีหลักประกันระยะเวลาผ่อนล้น ทำให้มีหนี้ที่ต้องชำระคืนต่อเดือนสูง ลูกหนี้จึงมีความเสี่ยงที่จะจ่ายไม่ไหวจนกลายเป็นหนี้เสีย เท่านี้ได้จากจำนวนบัญชีของลูกหนี้รายอยู่ที่เป็นหนี้เสีย เป็นหนี้บัตรเครดิตและหนี้ส่วนบุคคลมากกว่า 60%⁵

¹ ข้อมูลจากฐานข้อมูลเครดิตแห่งชาติ (NCB) เดือนลิงหาคม 2565 และข้อมูลจำนวนประชากรจากการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2564

² ข้อมูลจากฐานข้อมูลเครดิตแห่งชาติ (NCB) และฐานข้อมูล รบพ. เดือนเมษายน 2565 และการคำนวณของ รบพ.

³ ธนาคารญี่ปุ่นกำหนดส่วนหนี้ต่อรายได้ของลินเชื่อเพื่อการบริโภค (consumer loan) ไม่เกิน 5 เท่าของรายได้ และ สิงคโปร์ กำหนดวงเงินการยืมของลินเชื่อไม่มีหลักประกัน ไม่เกิน 12 เท่าของรายได้ต่อเดือน

⁴ ข้อมูลหนี้ครัวเรือนไตรมาส 3 ปี 2565 และการคำนวณของ รบพ.

⁵ ข้อมูลจากฐานข้อมูลเครดิตแห่งชาติ (NCB) เดือนลิงหาคม 2565

กู้เงินมาตลดดตั้งแต่เริ่มทำงาน
แรก ๆ เพื่อช่วยเหลือครอบครัว^๖
และใช้จ่ายส่วนตัว แต่มียอดหนี้
สูงมาก ๆ การะที่ต้องจ่ายต่อเดือน
ก็สูงตาม จนสุดก้ายกูกหักหนี้
จากเงินเดือนจนแทบไม่เหลือกิน

“หนูเริ่มกู้สหกรณ์ตั้งแต่ทำงานครอบ 6 เดือนค่ะ เข้าเงื่อนไขที่กู้ได้ก็ขอภัยเลย เพราะตอนนั้นที่บ้านเดือดร้อนเดือดอให้เราภัยเงินมาช่วย เราเก็บภัยมาให้เรื่อย ๆ ซักพักเราเก็บเงินมาดาวน์รถ มาใช้จ่ายเองตอนนั้นให้วารือไฟแนนซ์เพื่อเพิ่มวงเงิน และเอาส่วนต่างมาใช้ พอเราภัยจะขึ้นรายจ่ายที่เดาหักจากเงินเดือนก็เยอะตาม จากเงินเดือน 30,000 บาท เหลือได้จริงแค่ 3,000 กว่าบาท มันไม่พอใช้จ่าย เพราะเราภัยหนี้อื่นที่ต้องจ่ายด้วย ทั้งหนี้บัตร หนี้แซร์ หนี้รถ ถ้าต้องจ่ายคืนทุกเจ้าจริง ๆ ต่อเดือนน่าจะเป็นหมื่น จนสุดท้ายจ่ายหนี้ต่อไปใหม่ๆ ใจหายหนีต่อไปแล้ว

ตอนนี้หนูก็พยายามนะจะ รับข้อมูลมาขายเพราอย่างบิดหนี้ข้างนอกให้หมด และก็เคยทำเรื่องขอจ่ายน้อยลงแล้วด้วย ขอไป 3 ครั้งเด้าไม่อนุญาตเลย เพราะเราภัยมีรายได้ปกติ ยังไม่เกี่ยวน ยอดเงินเราภัยรับเต็ม ๆ เมื่อนเดิม เด้าไม่ได้สนใจภัยหนี้อื่น เด้ามองว่ามันเป็นส่วนที่เราภัยหันเงื่อง มันก็จริงเหละ... แต่หนี้ที่หักกู้ทุกเดือนมันนานมาก บางสัญญา 200 กว่าบาท ก็ยังคงไม่ออกว่าจะหาจากไหนมาจ่ายหนี้ข้างนอกให้หมดไว ๆ”

บทสัมภาษณ์คุณหญิง (นามสมมติ) ข้าราชการครู
วันที่ 14 พฤศจิกายน 2565

3 เป็นหนี้โดยไม่ได้ข้อบูลก่อครอบครัวหรือถูกต้อง

4 ใน 5 ของปัญหาในขั้นตอนการเสนอขายสินเชื่อของสถาบันการเงิน คือ ลูกหนี้มักได้รับข้อมูลไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้อง^๖ ทำให้ไม่รู้และไม่เข้าใจเงื่อนไขการได้รับสินเชื่อ โดยเฉพาะดอกเบี้ยค่าธรรมเนียม ทั้งกรณีปกติและกรณีผิดนัดชำระ นอกจากนี้ ลูกหนี้บางส่วนยังได้รับข้อมูลด้านเดียว เช่น โปรโมชันผ่อนน้อย แต่ไม่ระบุให้ชัดว่าต้องผ่อนนาน ทำให้ลูกหนี้อาจตกอยู่ในวังวนการเป็นหนี้โดยไม่จำเป็น

4 เป็นหนี้เพราะมีเหตุจำเป็น

กว่า 62% ของครัวเรือนไทยมีเงินออมเพื่อฉุกเฉินไม่เพียงพอ^๗ และหากเกิดเหตุที่ทำให้รายได้ลดลง 20% จะมีครัวเรือนเกินครึ่ง ที่มีเงินไม่พอจ่ายหนี้^๘ ทำให้ต้องไปกู้จากทั้งในและนอกระบบเพื่อดำรงชีพ และส่วนใหญ่ไม่สามารถจ่ายคืนได้ เพราะรายได้ไม่แน่นอน ซึ่งพบในหลายกลุ่มอาชีพ เช่น เกษตรกร อาชีพอิสระ ค้าขาย รับจ้าง บริการ และพนักงานโรงงาน

กู้เงินหวังลงทุนกำกับชีวิต
หารายได้ให้พอค่าใช้จ่าย
แต่ฟ้าฟนมิ่งเป็นใจ
ผลผลิตไม่ได้ดังหวัง
ช้ำร้ายต้องแบกหนี้เพิ่ม
จากการค้าประยุกต์ก่อหนี้
จนต้องถูกยึดก่อต้น
ที่เป็นกิจกรรมทางการเงิน

“เดิมที่ป้าก็ทำงานมาตลดด แต่รายได้ก็ยังไม่พอค่าใช้จ่าย ทั้งค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่าแรง ไหนจะค่าใช้จ่ายในบ้านอีก เงินเก็บก็ไม่พอ ป้าเลยไปเข้าโครงการลินเชื่อค่าประกันกลุ่มของธนาคารรัฐ แห่งหนึ่ง ภัยเงินมาภัยกลุ่มผลสารพิษ หวังจะหารายได้เพิ่มเติม ได้เงินภัยมาคนละ 20,000 บาท ก็เอามาลงทุนปลูกผักกางมุ้ง แต่ทำไปได้หน่อย ปีนั้น ฝนตกตลอด ผักก็เสีย เก็บผลผลิตไม่ได้ สุดท้ายก็ล้มเหลว สามารถบางส่วนก็อกจากกลุ่มไม่จ่ายหนี้ คนที่ยังเหลืออยู่ก็ต้องรับหนี้เพิ่มอีกคนละ 40,000 บาท ใครมีทรัพย์ไปจำนำองไว้ที่ไหน เจ้าหนี้ก็ตามไปลืบทรัพย์จนเจอ ป้าเองก็โคนเดียดทั้งที่บ้านและที่นาที่ป้าจำนำไว้กู้ซ้อมบ้าน

ป้ากับคนในกลุ่มภัยพ้องมาจะ 10 ปีแล้ว แต่ก็ยังตกลงกันไม่ได้ ป้าเองก็ไม่ค่อยจะรู้เรื่องอะไรกับเด็กได้แต่ขอให้หัวหน้ากลุ่มจัดการให้ ป้าก็อยากรู้ตกลงกันได้ชัดที่ ป้าจะได้อาโฉนดคืนมาจากกรมบังคับคดี เพราะเด็กบอกว่าถ้าไม่เอาเงินไปปิดหนี้ภัยในปีนี้ จะเอาที่ดินขายทอดตลาด ป้าก็ต้องไปขอภัยขายให้ช่วยหาเงินมาปิดหนี้ให้ได้”

บทสัมภาษณ์คุณสมศรี (นามสมมติ) เกษตรกรทำนา
วันที่ 9 พฤศจิกายน 2565

^๖ ข้อมูลปริมาณเรื่องร้องเรียนผ่านช่องทางสู่ให้บริการ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเสนอขายสินเชื่อ โดยไม่รวมปัญหาการให้บริการที่ล่าช้าและพฤติกรรมของพนักงาน จากรายคุณครองผู้ใช้บริการทางการเงิน รบพ.

^๗ ข้อมูลผลสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี 2563

^๘ ข้อมูลผลสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินของภาคครัวเรือนปี 2563

5 เป็นหนึ่งใน

มากกว่า 1 ใน 4 ของคนอายุเกิน 60 ปี ยังมีภาระหนี้ที่ต้องผ่อนชำระ โดยมีหนี้เฉลี่ยสูงกว่า 415,000 บาทต่อคน⁹ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนี้ในภาคเกษตรที่ได้รับการพักชำระหนี้เป็นเวลานาน รวมทั้งหนี้บัตรเครดิตและหนี้ส่วนบุคคลที่ลูกหนี้มักผ่อนจ่ายชั้นต่ำ (**เกือบ 40%**)¹⁰ ทำให้หมดหนี้ได้ช้า เช่น ถ้าผ่อนชำระหนี้ส่วนบุคคลชั้นต่ำ 3% จะต้องใช้เวลาถึง 7 ปี จึงจะผ่อนหมด

6 เป็นหนึ่งในเสีย

ลูกหนี้ 10 ล้านบัญชีที่เป็นหนี้เสีย เกือบครึ่งหรือ 4.5 ล้านบัญชี เพิ่งเป็นหนี้เสียในช่วงโควิด 19 (คิดเป็นลูกหนี้ 3.1 ล้านคน และมียอดหนี้รวม 4 แสนล้านบาท) แบ่งเป็นบัญชีหนี้เสียที่สถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs) 70% ผู้ให้บริการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (นอกระบบก) 20% และธนาคารพาณิชย์ (ธพ.) 10% ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนี้ส่วนบุคคล และหนี้ในภาคเกษตร¹¹

7 เป็นหนึ่งในสับ

เกือบ 20% ของบัญชีหนี้เสียลูกหนี้พ้อง โดย 1 ใน 3 ของลูกหนี้ในคดีที่จดจำด้วยการยึดทรัพย์มماขายทอดตลาดแล้ว ก็ยังปิดหนี้ไม่ได้¹² และอาจถูกอายัดทรัพย์เพิ่มเติม ส่วนหนึ่งชี้ว่าลูกหนี้ไม่มีตัวช่วยทางทางออก เข้าไม่ถึงการไกล่เกลี่ยหนี้ ทั้งก่อนพ้อง หลังพ้อง และหลังมีคำพิพากษา และในกรณีที่ลูกหนี้ไปต่อไม่ไหว ก็ยังไม่มีช่องทางให้ลูกหนี้รายย่อยทั่วไปที่ไม่ได้ทำธุรกิจเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูหรือล้มละลาย ซึ่งแม้การเป็นบุคคลล้มละลายจะมีข้อจำกัดในการรู้สึกใหม่ แต่ก็ช่วยให้ลูกหนี้มีทางออกได้

8 เป็นหนึ่งในระบบ

42% ของกว่า 4,600 ครัวเรือนที่สูญเสียอย่างจากทั่วทุกภูมิภาค มีหนี้อกรอบเฉลี่ยคนละ 54,300 บาท¹³ จากการที่ (1) เข้าไม่ถึงหนี้ในระบบ เพราะมีรายได้ไม่แน่นอน เจ้าหนี้ไม่เห็นข้อมูลรายได้ จึงไม่กล้าปล่อยสินเชื่อ และหากจะปล่อย อาจคิดดอกเบี้ยสูง (2) เลือกภัยน์อกรอบของ เพราะลดดาว ได้เงินเร็ว ไม่ต้องมีหลักประกัน แม้ดอกเบี้ยจะแพง และ (3) ใช้ / ขอสินเชื่อในระบบเต็มแล้ว จนต้องภัยน์อกรอบไปจ่ายหนี้ในระบบ

“ผมกับภรรยาเริ่มเล่นพนันตามคนที่รู้จัก เรายังคงเอาทองที่มี 3 บาทไปขาย เอาเงินมาเล่นพนัน ซักพักก็หันไปยืมเพื่อน คนละ 20,000 บาท 30,000 บาท รวม ๆ แล้วมีมาเกือบ 300,000 หลังจากนั้นก็เริ่มกู้แบงก์ผ่าน HR ที่ทำงาน ผมกับแฟนกู้ได้ 100,000 เอาไปเล่น 2 วันก็หมด ตอนนั้นไม่ได้คิดอะไรมาก เพราะใจยังอยากเล่น แล้วก็ยังยืมคนนั้นมาจ่ายคนนี้ ยืมคนนี้ไปจ่ายคนโน้น ไปไปปะมาแบบนี้ได้อยู่เรื่อยๆ

ผ่านไปซักพักหนี้เพิ่มขึ้นมาก ต้องจ่ายคืนเยอะขึ้น จนไม่เหลือเงินกินข้าวต้องไปเชืนไข่ที่ร้านขายของชำเพื่อให้มีกินไปวัน ๆ เพื่อนที่เคยให้กู้บ้างคนเริ่มขอเงินคืนทั้งหมด เพราะเด็กงึก็ลำบาก ตอนนั้นเริ่มรู้สึกหมดหนทางแทบไม่รู้สึกกิน ก็เลยตัดสินใจภัยน์อกรอบเดบต์ เค้าคิดถอก ร้อยละ 10 ต่อเดือนก็ต้องยอม แต่สุดท้ายก็ยังต้องภัยน์ไปเรื่อยๆ เอาตั้งนั้นมาโปรดังนี้ มันเหมือนดินพอกทางหนู ถึงผมกับแฟนจะเลิกเล่นพนันแล้ว ตั้งใจใช้หนี้ เหลือเท่าไหร่กินเท่านั้น หนี้ก็ยังไม่หมดซักที ตอนนี้คิดแค่ว่าทำโรงงานจนพอเก็บคงยังใช้หนี้ไม่หมด”

บทสัมภาษณ์คุณสมชาย (นามสมมติ) พนักงานโรงงานฟอกหนัง
วันที่ 11 พฤศจิกายน 2565

⁹ ข้อมูลจากฐานข้อมูลเครือดีแท๊ก (NCB) เดือนลิงหาคม 2565 และข้อมูลจำนวนประชากร จากการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2564

¹⁰ ข้อมูลสำรวจการผ่อนชำระหนี้ต่อยอดคงค้าง จำกัดที่มีจำนวนบัญชีคงค้าง เดือนเมษายน 2565 ซึ่งครอบคลุม 82% ของจำนวนบัญชีทั้งหมด

¹¹ ข้อมูลจากฐานข้อมูลเครือดีแท๊ก (NCB) เดือนลิงหาคม 2565

¹² ข้อมูลจากฐานข้อมูลเครือดีแท๊ก (NCB) เดือนลิงหาคม 2565 และข้อมูลของกรมบังคับคดี ค่านவณโดย รพท. คาดหมาย ลักษณะ ส่องสถานการณ์หนี้ครัวเรือนไทยภายใต้การบังคับคดี (กฎหมาย 2565)

¹³ ข้อมูลสำรวจจำนวนบัญชีคงค้างที่มีจำนวนบัญชีคงค้างและประชากรที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม ซึ่งอิงจากบทความหนี้อกรอบในประเทศไทยเป็นอย่างไร เดือนมิถุนายน 2565 ของ PIER

หากไม่ลูกขึ้นมาแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือน จะส่งผลกระทบอย่างไร

แม้เศรษฐกิจจะฟื้นตัวต่อเนื่อง แต่หากไม่ทำอะไรเพิ่มเติม คาดว่าระดับหนี้ครัวเรือน จะค้างอยู่ที่ 84% ของ GDP (ภาพ 1) และอาจเพิ่มสูงกว่านี้ หากเศรษฐกิจชะลอลงแรงหรือลดต่ำอย่างมากถึงระดับหนี้ครัวเรือนไทยจะยังเกิน 80% ที่ Bank for International Settlements (BIS) มองว่าเป็นระดับที่ควรเฝ้าระวัง เพราะหากเกินระดับนี้ หนี้ครัวเรือนจะส่งผลลบมากขึ้นต่อ GDP ในระยะยาว¹⁴ โดยภาระหนี้ที่อยู่ในระดับสูงจะฉุดรั้งการขยายตัวของเศรษฐกิจ เพราะรายได้ส่วนใหญ่ต้องเอากำไรจากการเงิน เพื่อหากรู้ว่าหนี้จำนวนมากขนาดไหนไม่ได้

พร้อม ๆ กัน ก็อาจกระทบฐานะการเงินของเจ้าหนี้ เกิดปัญหาหนี้เสียในวงกว้างจนกลุ่มเป็นวิกฤต และอาจลูกค้าไปสู่ปัญหาอื่น เช่น ปัญหาสุขภาพจิตของลูกหนี้ ปัญหาสังคมที่คนถูกกดดันจากภาระหนี้ อาจเริ่มก่ออาชญากรรม จนทำให้ชีวิตและทรัพย์สินของคนในสังคมไม่ปลอดภัย นอกจากนี้ ปัญหาหนี้จะยิ่งรุนแรงขึ้นเมื่อไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เพราะค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพสูงขึ้น สวนทางกับรายได้ของครัวเรือนที่ลดลงตามจำนวนคนทำงานหารายได้ จึงเป็นความท้าทายของประเทศ และจำเป็นที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องต้องเร่งแก้ปัญหาร่วมกัน

หนี้แบบไหนที่ต้องเร่งแก้ไข

การก่อหนี้ไม่ได้น่ากังวลทั้งหมด หากลูกหนี้นำเงินกู้ไปสร้างรายได้หรือสามารถชำระคืนหนี้ได้ตามกำหนด แต่จาก 8 ข้อเท็จจริงการเป็นหนี้ของคนไทยข้างต้น สามารถระบุประเภทของหนี้ที่น่ากังวลและจำเป็นต้องเร่งแก้ไข ดังนี้

- หนี้เสียที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะที่เกิดขึ้นในช่วงโควิด 19 (ภาพ 2) ทั้งหนี้ที่ยังอยู่กับเจ้าหนี้เดิมและถูกขาย พ้องยืดทรัพย์แล้ว หรือที่กำลังจะถูกดำเนินคดี / ยึดทรัพย์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนี้ส่วนบุคคล และหนี้ในภาคเกษตร

ภาพ 2 สัดส่วนหนี้เสียจากผลของโควิด 19 (หนี้รหัส 21) ตามประเภทเจ้าหนี้

70% ของบุคคลที่เป็นหนี้เสียในช่วงโควิด 19 เป็นหนี้ของ SFIs

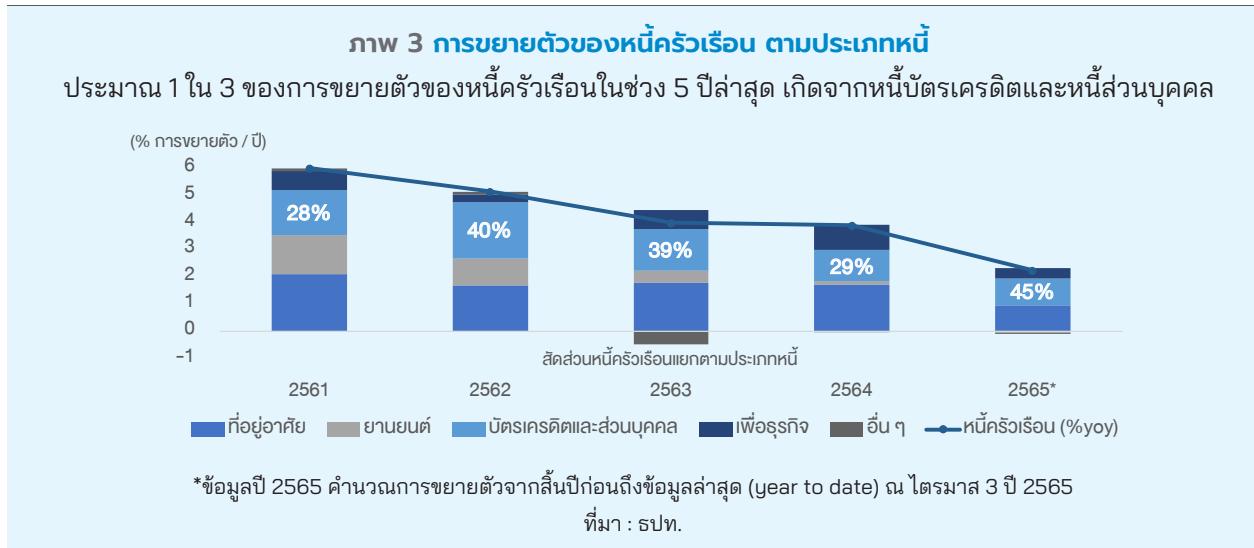
หนี้รหัส 21 คือ หนี้ค้างชำระเกิน 90 วัน โดยที่ข้อมูลงวด ธันวาคม 2562 ย้อนหลัง 12 เดือน มีสถานะไม่ค้างชำระหรือค้างชำระไม่เกิน 30 วัน โดยมีการแยกหักน้ำออกมาจากหนี้เสียรหัสเดิมเนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ลูกหนี้ได้รับผลกระทบจากการณ์ไม่ปกติ

ที่มา : ข้อมูลลินเชื่อบุคคลธรรมดากจากฐานข้อมูลเครดิตแห่งชาติ (NCB) เดือนสิงหาคม 2565 คำนวณโดย บปท.

- หนี้ที่เป็นปัญหาเรื้อรัง (persistent debt) ยังไม่เป็นหนี้เสีย แต่ปิดจบไม่ได้ เช่น กู้หนี้ใหม่ไปจ่ายหนี้เก่า จ่ายขึ้นต่ำหนี้บัตรกดเงินสด กู้สหกรณ์เพิ่มตามเงินเดือนที่เพิ่มจนเกินไป และหนี้เกษตรกรที่ชำระดอกเบี้ยเป็นหลัก

¹⁴ ผลศึกษา The real effects of household debt in short and long-run โดย BIS (2010) ซึ่งเป็นสถาบันการเงินระหว่างประเทศ ได้ศึกษาระดับของลักษณะหนี้ครัวเรือนต่อ GDP ที่ต้องระวังจากข้อมูล 54 ประเทศ (ทั้งประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา) ตั้งแต่ปี 2533 – 2558 พบว่า หากลักษณะหนี้ครัวเรือนเกินกว่าระดับ 80% ของ GDP จะส่งผลลบต่อ GDP ในระยะยาวแบบเร่งตัวขึ้น มากกว่าประวัติชนิดที่ได้รับจากการศึกษา

3. หนี้ใหม่ที่เพิ่มขึ้นเร็วและอาจเป็นหนี้เสียหรือเรื้อรังในอนาคต ได้แก่ หนี้ในภาคเกษตร ซึ่งลูกหนี้ส่วนใหญ่กู้เงินจาก SFIs และอยู่ในวัยปลาย Gen X (50 - 60 ปี) และ Baby Boomers (> 60 ปี) ที่รายได้เริ่มลดลง และหนี้บัตรเครดิตและหนี้ส่วนบุคคลที่ปล่อยโดยนอนแบงก์ รพ. และ SFIs (ภาพ 3) ที่มีภาระผ่อนจ่ายต่อเดือนสูง ซึ่งเติบโตเร็วในกลุ่ม Gen Z (< 25 ปี) และ Baby Boomers ทั้งนี้ เกือบ 30% ของลูกหนี้บัตรเครดิตและหนี้ส่วนบุคคล มีหนี้เกิน 4 บัญชี และมีวงเงินรวมต่อคนสูงถึง 10 - 25 เท่าของรายได้ในแต่ละเดือน ดังนั้น หากเกิดปัญหา จะสะสมรวดเร็ว รุนแรง และแก้ได้ยาก

4. หนี้ที่ยังไม่รวมในตัวเลขหนี้ครัวเรือน แต่มีปัญหารืออาจเกิดปัญหาในอนาคต เช่น หนี้ กยศ. และสินเชื่อสหกรณ์อื่น ประมาณ 7 แสนล้านบาท หรือ 4.3% ของ GDP¹⁵ รวมถึงหนี้อกรอบบที่มักพบในกลุ่มอาชีพบริการ ค้าขาย รับจ้าง เพราะไม่มีข้อมูลทางการเงินและหลักประกัน ทำให้กู้ในระบบได้ยาก นอกจากนี้ ของทางการเข้าถึงหนี้อกรอบบ ทั้งเงินกู้และตามมาตราไฟฟ้า แอปเงินกู้ เงินกู้เดือน หรือเจ้าหนี้ในช่องทางโซเชียลมีเดียต่างๆ รวมทั้งการให้กู้ผ่านเว็บพนันออนไลน์ กำลังเป็นที่แพร่หลายจนน่ากังวล

¹⁵ บปท. จะเผยแพร่ข้อมูลหนี้ครัวเรือน ที่รวมสินเชื่อ กยศ. และสินเชื่อสหกรณ์อื่น ในช่วงต้นปี 2566

เป้าหมายที่ รปก. อยากเห็น จากการแก้หนี้อย่างยั่งยืน

เป้าหมายการแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือน คือ หนี้ในภาพรวมลดลงและกลับสู่ระดับที่ยั่งยืน หรือต่ำกว่า 80% เพื่อไม่ให้ระดับหนี้สูงต่อเนื่องจนส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพระบบการเงินและการขยายตัวของเศรษฐกิจในระยะยาว และสัดส่วนหนี้ที่ไม่สร้างรายได้ในอนาคตลดลง ขณะที่ครัวเรือนมีความเป็นอยู่และสถานะทางการเงินที่ดีขึ้น คนที่มีภาระหนี้เดิมหลุดจากกับดักหนี้และไปต่อได้ คนที่มีศักยภาพสามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบด้วยต้นทุนที่เหมาะสม โดยหากสามารถแก้หนี้ใน 4 ประเภทที่น่ากังวลได้ภาพที่จะเห็น คือ

1

หนี้เสียที่มีอยู่ในปัจจุบัน

- ลูกหนี้ที่เป็นหนี้เสียได้รับความช่วยเหลือเหมาะสม สามารถจ่ายคืนหนี้ให้ในแต่ละเดือน ด้วยการปรับโครงสร้างหนี้ และหากจำยอมได้ตามยอดหนี้ที่เหลือหลังปรับโครงสร้าง หนี้เสียของลูกหนี้จะกลับเป็นหนี้ดี และลูกหนี้ไม่เกิดแพลงทางการเงิน เช่น โอนฟ้องหรือยึดรัฐพย์ โดยไม่จำเป็น
- เมื่อมีปัญหานี้ มีผู้ให้ความช่วยเหลือที่มีคุณภาพและจำนวนที่เพียงพอ เพื่อช่วยให้คำแนะนำ / ไกด์เกลี่ย เกี่ยวกับแนวทางการแก้หนี้โดยลูกหนี้เข้าถึงได้ง่าย ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์และได้มาตรฐาน
- หากลูกหนี้ไปต่อไม่ไหว มีทางเลือกที่จะฟื้นฟู / ล้มเร็วลูกเร็วได้ เหมาะสม กับสถานการณ์ทางการเงินของแต่ละคน

2

หนี้ที่เป็นปัญหารือรัง (persistent debt)
ยังไม่เป็นหนี้เสีย แต่ปิดจบไม่ได้

- ลูกหนี้ที่เป็นหนี้ปกติแต่เรื้อรัง เห็นทางปิดจบหนี้ เช่น กลุ่มจ่ายดอกเบี้ยมานานแต่ไม่สามารถจ่ายคืนเงินต้นได้หมด (ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มจ่ายขั้นต่ำ) จะต้องได้รับการกระตุ้นเตือนให้ปรับพฤติกรรม และเมื่อเรื้อรังถึงจุดหนึ่งทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้จะต้องหันหน้าร่วมกันแก้ปัญหาให้ลูกหนี้สามารถจบหนี้ได้ แต่ต้องไม่ให้เสียเวลากลายทางการเงิน เพื่อแก้ปัญหาให้ได้อย่างยั่งยืน

3

หนี้ใหม่ที่เพิ่มขึ้นเร็ว
และอาจเป็นหนี้เสีย
หรือเรื้อรังในอนาคต

- หนี้ที่จะก่อให้มีปัญหามีคุณภาพ โดยลูกหนี้เป็นหนี้เมื่อจ่ายให้ไว มีเงินเหลือพอสำรองชีพ และเป็นหนี้เมื่อจำเป็น โดยต้องกู้ยืมให้ตรงวัตถุประสงค์ การใช้รวมทั้งเข้าใจผลของการเป็นหนี้ดี-หนี้เสียที่จะเกิดขึ้นกับตัวลูกหนี้เอง
- ลูกหนี้ที่มีประวัติชำระหนี้ดีกว่า จะได้เงื่อนไขสินเชื่อดีกว่า เพื่อลับสนุนวัฒนธรรมการเป็นหนี้ที่ดี (good credit culture) ซึ่งจะช่วยลดดอกเบี้ย หรือต้นทุนการกู้เงินของประชาชนในระยะยาว
- ประชาชนสามารถบริหารเงิน / บริหารหนี้ ให้เป็นประโยชน์กับตัวเองที่สุด (responsible borrowing) เช่น มีเงินออมเพื่อฉุกเฉิน รู้ว่าเมื่อเป็นหนี้ควรปฏิกรรมจ่ายคืนหนี้อย่างไร และเมื่อมีปัญหาในการชำระหนี้ ควรแก้ไขอย่างไร

4

หนี้ที่ยังไม่อยู่ในตัวเลขหนี้ครัวเรือน
แต่มีปัญหาหรือ
อาจเกิดปัญหาในอนาคต

- ระบบติดตามหนี้ครัวเรือนครอบคลุมข้อมูลลูกหนี้เพียงพอ สามารถนำมาใช้แก้ปัญหาได้ตรงจุดและทันการณ์
- ประชาชนเข้าถึงสินเชื่อในระบบด้วยต้นทุนการกู้ที่ตรงความเสี่ยงของตน โดยสถาบันการเงินมีข้อมูลที่เพียงพอ เช่น รายได้ ภาระหนี้เดิม ประวัติการชำระหนี้ พฤติกรรมการชำระค่าสินค้า / บริการ / สาธารณูปโภค ในการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อ และกำหนดอัตราดอกเบี้ยสอดคล้องกับความเสี่ยงของลูกหนี้แต่ละราย

แนวทางการแก้ปัญหาหนึ่งครัวเรือนอย่างยั่งยืน

3 หลักการ ในการแก้หนึ่งครัวเรือนอย่างยั่งยืน

การแก้หนึ่งครัวเรือนอย่างยั่งยืนคือการแก้ไขปัญหาในแต่ละช่วงของการเป็นหนึ่ง ตั้งแต่ก่อนเป็นหนึ่ง กำลังจะเป็นหนึ่ง ระหว่างเป็นหนึ่ง และเมื่อประสบปัญหาการชำรุดหนึ่ง เพื่อกันปัญหาน้ำข้ามน้ำกินทาง

1

กำหนดกรอบวงจร

ให้เหมาะสมกับลักษณะและสภาพของบ้านในแต่ละช่วงของการเป็นหนึ่ง ตั้งแต่ก่อนเป็นหนึ่ง กำลังจะเป็นหนึ่ง ระหว่างเป็นหนึ่ง และเมื่อประสบปัญหาการชำรุดหนึ่ง เพื่อกันปัญหาน้ำข้ามน้ำกินทาง

2

ดำเนินการ

มีแนวทางที่เหมาะสมและเป็นธรรมกับทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ รู้ว่าอะไรควรทำ และไม่ควรทำ รวมถึงทำในเวลาที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดผลข้างเคียงหรือผลเลี่ยงในระยะยาว ดังนี้

- แก้ไขตรงจุด เพราะการทำมาตรการแบบเหวี่ยงเหว / เป็นวงกว้างนานาเกินไป จะทำให้สถาบันการเงินไม่สามารถนำทรัพยากรไปช่วยผู้ที่เดือดร้อนหนักกว่าได้ และต้องแก้ไขเหมาะสมกับสถานการณ์ / ปัญหาของลูกหนี้ เช่น การให้สินเชื่อเพิ่มเพื่อแก้ปัญหารายได้ในช่วงวิกฤต แม้มีข้อดีที่ช่วยเพิ่มสภาพคล่องในระยะสั้น แต่ต้องระวังการเกิดปัญหาหนี้ที่อาจข้ามไปได้ในระยะยาว กล้ายเป็นหนี้เรื้อรังหรือหนี้เสีย ทำให้เข้าถึงสินเชื่อในระบบยากขึ้น
- ไม่สร้างภาระเพิ่มให้ลูกหนี้ เช่น พักชำระหนี้ต่อเนื่องเป็นเวลานาน เป็นเพียงการผลักปัญหาไปในอนาคต เพราะหนี้เดิมไม่ลดและมีภาระเพิ่มจากดอกเบี้ยที่เดินอยู่ตลอดด้วย รวมถึงอาจเสียวินัยทางการเงินเพราะชินกับการไม่ต้องจ่ายหนี้และอาจก่อหนี้เพิ่มขณะที่เจ้าหนี้อาจมีสภาพคล่องไม่พอปล่อยสินเชื่อใหม่ หรือช่วยเหลือลูกหนี้ที่เดือดร้อนจริง ๆ
- ไม่ลดโอกาสการเข้าถึงสินเชื่อ เช่น ลบประวัติข้อมูลเครดิต ทำให้เจ้าหนี้ไม่มีประวัติลูกหนี้ในการพิจารณาสินเชื่อ จนไม่กล้าปล่อยกู้ ทำให้ลูกหนี้เข้าถึงสินเชื่อในระบบได้ยากขึ้น หรือหากกู้ได้ จะโดนคิดดอกเบี้ยแพง
- ตั้งใจจริง เจ้าหนี้ต้องร่วมใจช่วยเหลือและแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับลูกหนี้แต่ละราย และลูกหนี้ต้องลุกขึ้นมาแก้ปัญหาหนี้ ปฏิบัติตามสัญญาใหม่อย่างมีวินัย และบริหารเงินอย่างถูกต้อง

3

ต้องร่วมมือกับทุกภาคส่วน

เพื่อแก้ปัญหาหนึ่งให้ครบถ้วน ทั้งหนึ่งที่ รปท. กำกับดูแล ซึ่งคิดเป็น 4 ใน 5 ของหนึ่งครัวเรือนในระบบ ได้แก่ หนึ่งที่อยู่กับ รพ. SFIs และอนบangers และหนึ่งส่วนอื่น เช่น หนึ่งสหกรณ์ หนึ่ง กยศ. และหนึ่งกองทุนหมู่บ้าน รวมถึงหนึ่งในระบบ จึงต้องการความร่วมมือจากผู้กำกับดูแลหนึ่งประเภทต่าง ๆ รวมทั้งภาครัฐอื่น ๆ เจ้าหนี้ภาคเอกชน และที่สำคัญตัวลูกหนี้เอง เพื่อให้การแก้หนี้เกิดขึ้นได้ครบวงจร และเห็นผลตามเป้าหมายของการแก้หนี้ให้ยั่งยืน ที่สำคัญ ต้องแก้ปัญหาจากมิติต้านรายได้ และรัฐสวัสดิการ รวมถึงโครงสร้างพื้นฐาน สำหรับการเกษตร เช่น ชลประทานการเกษตร และประกันภัยพืชผลควบคู่ด้วย

สิ่งที่ต้องทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ภายใต้หลักการแก้หนี้ที่ยั่งยืน

เริ่มต้นจากการบรรเทาภาระหนี้เดิมเพื่อช่วยเหลือลูกหนี้เสียที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้ลูกหนี้กลุ่มนี้สามารถกลับมาเดินต่อได้ ทั้งการลดภาระหนี้ให้สอดคล้องกับรายได้ที่ลดลง การพัฒนาผู้ช่วยเหลือในการแก้ปัญหาหรือเจรจาไกล่เกลี่ยหนี้ รวมถึงหากลูกหนี้ไปต่อไม่ไหว ต้องมีแนวทางให้ลูกหนี้สามารถฟื้นฟูและกลับมาเริ่มต้นใหม่ได้เร็ว หากไม่เร่งทำส่วนนี้ ลูกหนี้กลุ่มนี้จะยังมีผลลัพธ์เป็นทางการเงิน และอาจมีหนี้สินล้นพ้นตัว ซึ่งจะทำให้แก้ปัญหาได้ยากขึ้น และลดโอกาสที่ลูกหนี้จะกลับมาเดินต่อ / ดำรงชีพได้อย่างเหมาะสมในอนาคต

เป้าหมาย	สิ่งที่ต้องทำ
1. ลูกหนี้ที่เป็นหนี้เสียได้รับความช่วยเหลือเหมาะสม เช่น ปรับโครงสร้างหนี้เพื่อให้จ่ายดีนหนี้ให้ในแต่ละเดือนหนี้เสียกลایยเป็นหนี้ดี ลดการเกิดแพลเป็นทางการเงิน	<ul style="list-style-type: none"> หนี้เสียช่วงโควิด 19 ที่ส่วนใหญ่อยู่กับ SFIs (ประมาณ 70%) : รปท. และกระทรวงการคลัง ติดตาม / เร่งรัดการปรับโครงสร้างหนี้ตามมาตรการแก้หนี้ระยะยาว (สิ้นปี 2566) โดยเฉพาะหนี้เสียภายใต้โครงการสินเชื่อนโยบายรัฐ (public service account: PSA) ที่เกิดจากเงินให้สินเชื่อเพิ่มสภาพคล่อง ซึ่งโครงการดังกล่าว ต้องมีระยะเวลาที่เพียงพอให้ SFIs เร่งปรับโครงสร้างหนี้กับลูกหนี้ แม้จะไม่ได้กระบวนการต่อฐานะการเงินของ SFIs เนื่องจากได้รับการชดเชยความเสียหายจากภาครัฐแต่ถ้าไม่แก้ไขก็จะสร้างแพลเป็นให้กับลูกหนี้ หนี้เสียช่วงโควิด 19 ส่วนที่เหลือ (อยู่ที่นอนแบงก์ 20% และ ธพ. 10%) : รปท. ติดตาม / เร่งรัดการปรับโครงสร้างหนี้ตามมาตรการแก้หนี้ระยะยาว (สิ้นปี 2566) เพื่อให้เจ้าหนี้ช่วยลูกหนี้ที่เป็นหนี้เสียจากโควิด 19 อย่างเหมาะสม ลดคล้องกับการฟื้นตัวของรายได้ของลูกหนี้แต่ละกลุ่ม
2. เมื่อมีปัญหานี้ มีผู้ให้ความช่วยเหลือที่มีคุณภาพและจำนวนที่เพียงพอ โดยต้องร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เพื่อพัฒนาหลักสูตรและสร้างตัวช่วยลูกหนี้ที่กระจายตัวในวงกว้าง	<ul style="list-style-type: none"> รปท. จะกำหนดให้เจ้าหนี้ต้องมีบริการให้คำปรึกษาการแก้ปัญหาหนี้ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ของลูกหนี้ เข้าถึงได้ง่ายตามช่องทางการให้บริการปกติของเจ้าหนี้ เช่น call center หรือสาขา ซึ่งคาดว่าจะเริ่มดำเนินการได้ในสิ้นปี 2566 รปท. จะสร้างตัวช่วยลูกหนี้ โดยให้มีคนกลางทำหน้าที่ให้คำแนะนำด้านการแก้หนี้ (debt counsellor) ซึ่งอาจเป็นอาชีพ / บริการใหม่ทั้งจากภาครัฐ องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (NGOs) และภาคเอกชน รวมถึงนายจ้างที่อาจเป็นอีกหนึ่งเครื่องช่วยในการช่วยเหลือ รวมถึงการไกล่เกลี่ยหนี้ (debt mediator) ซึ่งปัจจุบัน รปท. อยู่ระหว่างพัฒนาหลักสูตรการจัดอบรมที่จะใช้นำร่องกับผู้ไกล่เกลี่ย / ผู้ประสานความในกระบวนการยุติธรรม โดยจะประเมินคุณภาพอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ จะนำไปขยายผลกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้กระจายเชิงพื้นที่ในวงกว้าง และเข้าถึงประชาชนกลุ่มฐานราก

เป้าหมาย	สิ่งที่ต้องทำ
<p>3. หากลูกหนี้ไปต่อไม่ไหว มีทางเลือกที่จะพื้นฟู / ล้มเร็วลูกเร็วได้ โดยร่วมกับหน่วยงานภาครัฐผลักดันการแก้กฎหมายพื้นฟู / ล้มละลาย</p>	<p>รปท. จะร่วมผลักดันให้มีกฎหมายที่ช่วยให้ลูกหนี้รายย่อยหัวใจที่ไปต่อไม่ไหว สามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูหนี้ของตนเอง และ/หรือเข้าสู่กระบวนการขอล้มละลายตนเองด้วยความสมัครใจได้ เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ทำแผนจัดการหนี้มาเสนอเจ้าหนี้โดยอาจมีแนวทางที่จะรักษาทรัพย์สินไว้เพื่อนำไปสร้างรายได้ในอนาคต แทนการรอเจ้าหนี้ฟ้องล้มละลายและบังคับขายทรัพย์สินชำระหนี้ ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวต้องกันไม่ให้ลูกหนี้มาใช้ช่องทางนี้ในการเก็บหนี้ที่ไม่เหมาะสม (moral hazard)</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 10px; margin-top: 10px;"> <p style="text-align: center;">ตัวอย่าง กฎหมายที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูและการล้มละลายสำหรับรายย่อยในต่างประเทศ</p> <p>มีกฎหมายให้ลูกหนี้รายย่อยสามารถยื่นขอล้มละลายตนเองหรือมีกระบวนการฟื้นฟูหนี้สำหรับรายย่อย (สหรัฐอเมริกา 1841-1938, อังกฤษ 1861-1999, สหราชอาณาจักร 1922-1999, เกาหลีใต้ 1962-2005)</p> <p style="text-align: center;">ทั้งนี้ กฎหมายฟื้นฟูหนี้บุคคลธรรมดาที่มีประวัติอาชญากรรมมีเงื่อนไขขั้นต่ำ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ช่วยลูกหนี้ที่ล้มเหลวและยังสามารถชำระหนี้ได้อยู่ ไม่ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลาย 2. คุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้อย่างเหมาะสม และช่วยให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ไม่น้อยกว่ากระบวนการล้มละลาย 3. มีกลไกป้องกันไม่ให้ลูกหนี้ใช้กระบวนการในเรื่องนี้โดยทุจริต และไม่ส่งเสริมปัญหาด้านพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น ถูกใช้เป็นช่องทางประวิงเวลาการชำระหนี้และการดำเนินคดี 4. ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ (อันก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อระบบ) 5. มีคณะกรรมการช่วยลูกหนี้ทำแผนชำระหนี้ที่ปฏิบัติได้จริงและยั่งยืน รวมทั้งอาจมีบทบาทช่วยลูกหนี้เจรจาหนี้ </div>

นอกจาจนี้ กลุ่มนี้เดิมอีกกลุ่มที่ต้องได้รับการแก้ปัญหา คือ **กลุ่มนี้เรื่องรัง** เพื่อให้ลูกหนี้กลุ่มนี้สามารถปิดจบหนี้ได้เร็วขึ้น หากไม่แก้ปัญหาส่วนนี้ ลูกหนี้กลุ่มนี้จะไม่สามารถหลุดจากกับดักหนี้ได้ สงผลต่อคุณภาพชีวิต เพราะอาจไม่มีเงินเหลือพอสำรองชีพ และเพิ่มโอกาสสกัดรายเป็นหนี้เสีย ทำให้ภัยลินเชื่อใหม่เพื่อสร้างรายได้เพิ่มในอนาคตมากขึ้น

เป้าหมาย	สิ่งที่ต้องทำ
4. ลูกหนี้ที่เป็นหนี้ปกติแต่เรื่อง เห็นทางปิดจบหนี้ ผ่านการกระตุ้นเตือน และการร่วมกันแก้ปัญหาระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้	รปท. จะผลักดันให้มีแนวทางแก้ไขปัญหาของลูกหนี้กลุ่มนี้ภายในไตรมาส 3 ปี 2566 โดยเริ่มจากกลุ่มนี้บัตรกดเงินสดที่เป็นหนี้เรื่องของลูกหนี้กลุ่มประจำบ้าน มีอายุมากและมีปัญหาทางการเงินรุนแรงก่อน เช่น หากจ่ายดอกเบี้ยมากกว่าเงินต้น เป็นระยะเวลานานต่อเนื่องกัน และยังไม่มีแนวโน้มว่าจะสามารถชำระคืนเงินจนปิดจบหนี้ได้ เจ้าหนี้จะต้องปรับโครงสร้างหนี้เพื่อช่วยให้ลูกหนี้สามารถจบหนี้ได้เร็วขึ้น ไม่ติดอยู่ในกับดักหนี้เรื่องรัง

เมื่อแก้ปัญหานี้เดิมได้แล้ว ต้องดูแลการปล่อยหนี้ใหม่ให้มีคุณภาพ ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่ตันน้ำ เพื่อช่วยให้ลูกหนี้ไม่กลับมาถูกกัดหนี้ก่อตัวจนติดกับดักหนี้อีก หากไม่ทำส่วนนี้ การเพิ่มขึ้นของหนี้ใหม่จะกลับเป็นผลร้ายต่อลูกหนี้ เพราะลูกหนี้อาจก่อหนี้ก่อตัวและใช้เงินกู้ไม่ถูกวัตถุประสงค์ ขณะที่หนี้เดิมก็ยังชำระไม่หมด หนี้ยังพอกพูน ลูกหนี้ไม่สามารถหลุดวงจรหนี้ได้

เป้าหมาย	สิ่งที่ต้องทำ
5. หนี้ที่จะถูกใหม่เป็นหนี้มีคุณภาพ โดยรปท. จะออกเกณฑ์ใหม่ ทั้งเกณฑ์ให้สินเชื่อด้วยความรับผิดชอบ และเกณฑ์ให้สินเชื่อเท่าที่ลูกหนี้สามารถจ่ายคืนไหว และมีเงินเหลือพอสำรองชีพ เพื่อให้ลูกหนี้เป็นหนี้เมื่อจ่ายไหว มีเงินเหลือพอสำรองชีพ และเมื่อจำเป็น กู้ยืมตรงวัตถุประสงค์ และเข้าใจผลของการเป็นหนี้ดี-หนี้เสีย	<p>รปท. จะออกเกณฑ์เพื่อให้เจ้าหนี้ให้สินเชื่อด้วยความรับผิดชอบ (responsible lending: RL) ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เกณฑ์การให้สินเชื่อด้วยความรับผิดชอบตลอดวงจรหนี้ (คาดจะออกเกณฑ์ภายในกลางปี 2566) โดยเจ้าหนี้จะต้อง <ol style="list-style-type: none"> 1.1 โฆษณาโดยไม่กระตุ้นการกู้เงินจนเป็นหนี้ก่อตัว หรือทำให้ลูกหนี้ไม่สนใจวัฒนธรรมการเป็นหนี้ที่ดี เช่น สมัครสินเชื่อแล้วอนุมัติเร็ว ไม่ต้องมีหลักประกัน ได้รับเงินกู้ไว ไม่ตรวจสอบ NCB กู้เงินล้านบาทแต่จ่ายชำระไม่กี่ร้อยบาทต่อวัน โดยไม่บอกข้อมูลแนวทางการตัดชำระเงินต้น / ดอกเบี้ย 1.2 ให้ข้อมูลสำคัญครบถ้วนชัดเจนตลอดวงจรหนี้ เพื่อกระตุ้นพฤติกรรมบริหารหนี้ที่ดี เป็นประโยชน์ต่อตัวลูกหนี้เอง โดยเฉพาะ <ul style="list-style-type: none"> • ก่อน / กำลังจะเป็นหนี้: แจ้งอัตราดอกเบี้ยที่รวมค่าธรรมเนียมสำคัญ ระยะเวลาผ่อนชำระ ทางเลือกของการผ่อนชำระ ที่เหมาะสมกับลูกหนี้ ผลต่อตัวลูกหนี้จากการเป็นหนี้ดี-หนี้เสีย เช่น ถ้าเป็นหนี้ดี จะกู้ใหม่ได้ง่ายกว่า และอาจได้ดอกเบี้ยถูกลงรวมถึงรีไฟแนนซ์หนี้เดิมไปหาเจ้าหนี้ใหม่ที่ให้ดอกเบี้ยถูกลงได้ง่ายกว่า

เป้าหมาย	สิ่งที่ต้องทำ
	<ul style="list-style-type: none"> ระหว่างปีนี้: ผลของการจ่ายขั้นต่ำ เช่น ถ้ากู้บัตรกดเงินสดแล้วจ่ายขั้นต่ำ 3% ทุกเดือน จะใช้เวลา 7 ปี ถึงจะหมดหนี้ และจะเสียดอกเบี้ยทั้งสัญญารวมกันถึง 70% ของเงินต้น หรือแนวทางบริหารจัดการรายได้และชำระหนี้ เช่น สามีเงินก้อนเข้ามาอย่างโภนัส ควรแบ่งเงินส่วนหนึ่งเพื่อออมเพื่อฉุกเฉิน และ/หรือจ่ายไปหนี้เพื่อลดภาระดอกเบี้ยและจบหนี้เร็วขึ้น เมื่อหนี้มีปัญหา: ผลดีของการรีบแก้ปัญหาช่องทาง / วิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง เช่น ถ้าโดนฟ้อง ควรต้องไปพบทนายที่ศาลด้วยตัวเองเพื่อเจรจาปรับโครงสร้างหนี้ที่ลูกหนี้สามารถจ่ายไหว <p>1.3 เสนอสินเชื่อที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของลูกหนี้ เช่น กรณีลูกหนี้ต้องการกู้เงินเพื่อประกอบธุรกิจ ก็ไม่ควรเสนอสินเชื่อส่วนบุคคลให้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์</p> <p>1.4 กำหนดเงื่อนไขสัญญาที่เป็นธรรม เช่น เรียกหลักประกัน / ให้ทำประกันภัยเท่าที่จำเป็น เมื่อจ่ายคืนหนี้ครบต้องรีบคืนหลักประกันโดยเร็ว สนับสนุนการชำระคืนหนี้ / ปิดจนหนี้เร็ว</p> <p>1.5 เมื่อลูกหนี้มีปัญหา ต้องเสนอเงื่อนไขปรับโครงสร้างหนี้ที่สอดคล้องกับความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้อย่างน้อย 1 ครั้ง โดยเฉพาะก่อนฟ้องหรือก่อนขาย</p> <p style="text-align: center;">ตัวอย่าง responsible lending ในต่างประเทศ</p> <ul style="list-style-type: none"> การโฆษณาต้อง ชัดเจน เป็นธรรม ไม่ทำให้เข้าใจผิด และรับผิดชอบต่อสังคม เช่น ไม่กระตุ้นให้ก่อหนี้เกินพอดี [อังกฤษ 2015, นิวซีแลนด์ 2015] ต้องเปิดเผยสารประกอบการเสนอขายและสัญญาสินเชื่อที่เป็นมาตรฐาน เพื่อให้ลูกหนี้นำไปเปรียบเทียบได้ [นิวซีแลนด์ 2003, มาเลเซีย 2013] การให้สินเชื่อต้องพิจารณาความสามารถในการชำระหนี้ และความเหมาะสมกับตัวลูกหนี้อย่างถาวร ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ เช่น ผลของการกู้ที่เพิ่มภาระหนี้ ผลของการผิดนัด ช่องทางช่วยเหลือ debt counsellor [ออสเตรเลีย 2010, มาเลเซีย 2012, อังกฤษ 2014, นิวซีแลนด์ 2015]

เป้าหมาย	สิ่งที่ต้องทำ
	<p>2. เกณฑ์การให้สินเชื่อเท่าที่ลูกหนี้สามารถจ่ายคืนได้และมีเงินเหลือพอ สำรองชีพ (เป็นส่วนหนึ่งของมาตรการดูแลความเสี่ยงเชิงระบบ) เช่น</p> <p>2.1 คุณหนี้ไม่ให้อภัยในระดับสูงเกินไป เมื่อเทียบกับรายได้ โดยเงินที่ ต้องจ่ายชำระหนี้ในแต่ละเดือนต้องไม่สูงเกินไป (debt service ratio: DSR) เพื่อให้ลูกหนี้มีรายได้หลังชำระคืนหนี้แล้วเพียงพอ ต่อการดำเนินชีพ และยอดหนี้รวมทั้งหมดต้องไม่สูงเกินไป เพราะ จะไม่สามารถจับหนี้ได้</p> <p>2.2 ส่งเสริมการออมก่อนภัย เช่น กำหนดอัตราส่วนเงินดาวน์ขั้นต่ำ ใน การกู้เงินเพื่อซื้อห้องพัก (อัตราส่วน loan-to-value: LTV)</p> <p>โดยการออกมาตรการดูแลความเสี่ยงเชิงระบบเหล่านี้ จะต้องพิจารณา ช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้กระทบกับการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ</p>
<p>6. ลูกหนี้ที่มีประวัติชำระคืนหนี้ดีกว่า ได้ เงื่อนไขสินเชื่อดีกว่า โดย รบท. จะออก เกณฑ์ใหม่เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ดอกเบี้ย สะท้อนความเสี่ยงของลูกหนี้ และผลักดัน ให้การรายงานข้อมูลเครดิติช่วยกระตุ้น การรีไฟแนนซ์หนี้ดีเพิ่มขึ้น</p>	<p>รบท. จะสร้างแรงจูงใจให้เจ้าหนี้สินเชื่อรายย่อยมีกลไกกำหนดอัตรา ดอกเบี้ยตามความเสี่ยงของลูกหนี้แต่ละราย (risk-based pricing: RBP) โดยจะออกเอกสารรับฟังความคิดเห็น (consultation paper) ภายในเดือน มิถุนายน 2566 หลักการ คือ ลูกหนี้ที่มีความเสี่ยงต่อการจ่ายดอกเบี้ยในอัตรา ต่ำกว่าหรือได้รับเงื่อนไขสินเชื่อดีกว่า โดยเจ้าหนี้อาจพิจารณาจากพฤติกรรม การชำระหนี้ร่วมด้วย ซึ่งปัจจุบันเจ้าหนี้สินเชื่อรายย่อยส่วนใหญ่ปล่อยภัยโดย คิดดอกเบี้ยที่กระฉุกตัวอยู่ใกล้เพดาน ไม่มีการปรับลดดอกเบี้ยให้ลูกหนี้แม้จะ มีประวัติและพฤติกรรมการชำระหนี้ดีคืนที่ดีมาตลอด (เกณฑ์การกำหนดอัตรา ดอกเบี้ยตามความเสี่ยงของลูกหนี้แต่ละราย จะมีทั้งกลุ่มลูกหนี้ความเสี่ยงต่ำ ที่ควรจ่ายดอกเบี้ยต่ำกว่า และกลุ่มลูกหนี้ความเสี่ยงสูงที่ปัจจุบันเข้าถึงสินเชื่อ ในระบบได้ยาก ควรจ่ายดอกเบี้ยสูงกว่ากลุ่มเสี่ยงต่ำหรือสูงกว่าเพดานดอกเบี้ย แต่ยังคงในระบบได้ ตามรายละเอียดในข้อ 9)</p> <p>ตัวอย่าง risk-based pricing ในต่างประเทศ</p> <ul style="list-style-type: none"> แจ้งลูกค้าให้ทราบถึงสาเหตุ / ปัจจัยที่ทำให้ได้รับดอกเบี้ยสูง กว่าลูกค้าส่วนใหญ่ และวิธีปรับปรุงเพื่อให้ได้ดอกเบี้ยที่ดีขึ้น (risk-based pricing notice) [สหรัฐอเมริกา 2011] ลดดอกเบี้ยหนี้บัตรเครดิตเมื่อลูกหนี้ชำระหนี้ต่อเนื่อง จาก เพเดานที่ 18% ลดเหลือ 17% หากชำระต่อเนื่อง >= 10 เดือน ภายใน 12 เดือน และลดเหลือ 15% หากชำระต่อเนื่องใน 12 เดือน [มาเลเซีย 2019]

เป้าหมาย	สิ่งที่ต้องทำ
	<p>รปท. จะผลักดันให้เจ้าหนี้อื่นเห็นพุทธิกรรมดีของลูกหนี้ด้วยเพื่อกระตุ้น การรีไฟแนนซ์หนี้เดิมที่ลูกหนี้มีพุทธิกรรมดีไปยังสถาบันเบี้ยที่ถูกกลง โดย เจ้าหนี้ในระบบทุกรายควรรายงานข้อมูลเครดิตของลูกหนี้ เพื่อให้เจ้าหนี้ราย อื่น ๆ เห็นข้อมูลหนี้ (ยอดเงิน จำนวนเจ้าหนี้ และพุทธิกรรม) ทั้งหมดของลูกหนี้ รวมถึงสนับสนุนการแก้ไขภัยหายที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมให้มีการใช้ข้อมูล ประกอบการพิจารณาสินเชื่อจากแหล่งต่าง ๆ เช่น การจัดทำ credit scoring</p>
<p>7. ประชาชนสามารถบริหารเงิน / บริหารหนี้ ให้เป็นประโยชน์กับตัวเองที่สุด (responsible borrowing) โดยจัดทำ หลักสูตรและร่วมมือกับเครือข่ายทำ กิจกรรมเพื่อส่งต่อความรู้ให้กระจายไปใน วงกว้าง</p>	<p>รปท. จะจัดทำหลักสูตรความรู้ / กิจกรรม เพื่อกระตุ้นพุทธิกรรมและเสริม ทักษะทางการเงิน รวมถึงการบริหารหนี้ที่เป็นมาตรฐาน สอดคล้องกับ ปัญหาแต่ละกลุ่ม ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ระดับเยาวชน : มีหลักสูตรให้เยาวชนทุกระดับ ได้แก่ ประถม มัธยม ปวส. และอุดมศึกษา โดยเนื้อหาความรู้เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย เช่น ระดับอุดมศึกษาที่กำลังเข้าสู่ระดับแรงงาน เน้นให้ความรู้เกี่ยวกับ ผลิตภัณฑ์การเงิน การลงทุน การคำนวณดอกเบี้ย และเท่าทันภัยการเงิน รูปแบบต่าง ๆ โดยจะผลักดันให้เป็นหลักสูตร / กิจกรรมภาคบังคับใน สถานศึกษา ซึ่งปัจจุบันได้จัดทำหลักสูตร สำหรับมัธยมปลายร่วมกับ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แล้ว และจะเริ่มนำมาใช้กับ สถานศึกษานำร่องอื่น ๆ ในปีการศึกษา 2566 (ไตรมาส 2) ส่วนหลักสูตร สำหรับมัธยมต้น รปท. อยู่ระหว่างพัฒนาหลักสูตรร่วมกับโรงเรียนสาธิต สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ซึ่งจะเริ่มนำไปทดลองสอนในปีการศึกษา 2566 ก่อนจะพิจารณาขยายผลต่อไป ▪ กลุ่มวัยทำงาน : จัดทำหลักสูตรพื้นฐานทางการเงิน / คู่มือการจัด กิจกรรมที่ให้ความรู้และกระตุ้นเตือนพุทธิกรรมตั้งแต่ก่อนเป็นหนี้ ระหว่างเป็นหนี้ และเมื่อหนี้มีปัญหาสำหรับพนักงานในสถาน ประกอบการและบุคคลทั่วไป โดยดำเนินการผ่านโครงการส่งเสริมทักษะ ทางการเงินสำหรับคนวัยทำงาน (โครงการ Fin. ดี Happy Life) พร้อม เร่งผลักดันบทบาทองนายจ้างให้มีส่วนช่วยส่งต่อความรู้ทางการเงินและ การแก้ไขหนี้ของพนักงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงความรับผิดชอบ ต่อสังคม รวมทั้งเผยแพร่สื่อความรู้ / กิจกรรมต่าง ๆ บนเว็บไซต์ของ รปท. อย่างต่อเนื่อง <p>นอกจากนี้ ในปี 2566 รปท. ยังมีแผนที่จะร่วมมือกับเครือข่ายพันธมิตร อื่น ๆ เช่น กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงสาธารณสุข เพื่อส่งต่อความรู้ ทางการเงินในวงกว้างและดำเนินถึงประชาชนฐานรากในพื้นที่ต่าง ๆ เพิ่มเติมจากปัจจุบันที่ได้ร่วมกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) และ บริษัทบริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด (SAM) จัดทำหลักสูตรออนไลน์เรื่อง การบริหารจัดการหนี้สำหรับบุคคลทั่วไปโดยเผยแพร่บนเว็บไซต์ของ SET และ พั้งนี้ เนื้อหาหลักสูตรเน้นให้ความรู้ลูกหนี้เกี่ยวกับการภัยด้วยความรับผิดชอบ (responsible borrowing) ควบคู่ด้วย โดยลูกหนี้มีสิ่งที่ควรทำ ได้แก่</p>

เป้าหมาย	สิ่งที่ต้องทำ
	<ul style="list-style-type: none"> ก่อน / กำลังจะเป็นหนี้ : เป็นหนี้เท่าที่จำเป็น สำหรับรายรับ / รายจ่าย วัตถุประสงค์และความจำเป็นที่จะก่อหนี้ และประเมินก่อนว่าจะสามารถจ่ายคืนหนี้ได้ รวมถึงเข้าใจเงื่อนไขสำคัญของลินเช่อ รวมทั้งประโยชน์ของการเป็นหนี้ดี และผลของการเป็นหนี้เสีย ระหว่างเป็นหนี้ : ใช้เงินให้กู้ภัยตุ่นประสงค์ ชำระคืนอย่างมีวินัย หากมีเงินเหลือ ควรจัดสรรบางส่วนไปชำระหนี้เพิ่มเติม เพื่อลดภาระดอกเบี้ยในระยะยาว และจบหนี้ได้เร็วขึ้น เมื่อมีปัญหาชำระหนี้ : รับติดต่อเจ้าหนี้เพื่อขอปรับโครงสร้างหนี้ และปฏิบัติตามเงื่อนไขปรับโครงสร้างหนี้อย่างมีวินัย หากสถานการณ์เปลี่ยนแปลงจนรึมจ่ายคืนไม่ไหว ให้รับติดต่อเจ้าหนี้เพื่อร่วมกันปรับโครงสร้างหนี้ใหม้อีกครั้ง

ท้ายที่สุด คือ การถูแลให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มที่มีรายได้ไม่แน่นอน และที่สำคัญ จะต้องได้รับลินเช่อในอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมกับความเสี่ยงของตนเอง ซึ่งต้องอาศัยการมีฐานข้อมูลในระบบที่ครบถ้วน เห็นข้อมูลหนี้ครอบคลุมและข้อมูลรายได้ที่ชัดเจน เพื่อให้เจ้าหนี้มีข้อมูลที่เพียงพอในการใช้พิจารณาสินเชื่อได้อย่างเหมาะสม รวมถึงมีเกณฑ์การคิดดอกเบี้ยที่เหมาะสมกับความเสี่ยงของลูกหนี้ **หากไม่ทำส่วนนี้** เจ้าหนี้จะไม่สามารถประเมินความเสี่ยงของลูกหนี้ได้ จนไม่กล้าปล่อยลินเช่อ หรือหากปล่อย จะคิดดอกเบี้ยสูง ทำให้ประชาชนเข้าถึงสินเชื่อในระบบด้วยราคาน้ำตกที่เหมาะสมได้ยากขึ้น

เป้าหมาย	สิ่งที่ต้องทำ
8. ระบบติดตามหนี้ครัวเรือนครอบคลุมข้อมูลลูกหนี้เพียงพอ โดยร่วมกับหน่วยงานต่างๆ พัฒนาฐานข้อมูลทั้งด้านรายได้และพฤติกรรมการจ่ายเงิน เพื่อให้เจ้าหนี้ใช้ในการประเมินความเสี่ยงและกล้าปล่อยลินเช่อได้มากขึ้น	รบท. จะร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผลักดันให้มีการใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลต่าง ๆ ในการประเมินและติดตามสินเชื่อ โดยเฉพาะข้อมูลรายได้ / รายจ่าย เช่น รายรับรายจ่ายในบัญชีเงินฝาก และข้อมูลพฤติกรรมการจ่ายเงินที่ต้องชำระตามกำหนดเวลา เช่น ประวัติการชำระค่าน้ำ ค่าไฟ โดยจะเริ่มจากการให้เจ้าหนี้กลุ่มที่มีลูกหนี้จำนวนมากเข้าเป็นสมาชิกในเครดิตบูโร (NCB) และหารือแนวทางการผลักดันร่วมกับภาครัฐปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมการใช้ข้อมูลให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะอยู่ในแนวโน้มของรบท. เรื่องการเปิดให้มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูล หรือ open data ที่จะเผยแพร่ในช่วงครึ่งแรกของปี 2566

เป้าหมาย	ส่งก่อตัวอย่าง
	<p>ตัวอย่าง โครงการสร้างพื้นฐานด้านข้อมูลในต่างประเทศ</p> <ul style="list-style-type: none"> ข้อมูลหลากหลาย และเก็บข้อมูลยาวนาน [6 - 7 ปี] เช่น ค่าเช่าบ้าน, ค่าสาธารณูปโภค และมีการนำข้อมูลทางเลือกมาใช้ทำ credit scoring [อังกฤษ สหรัฐอเมริกา] ตลาดข้อมูลเครดิตมีการแข่งขัน มีเครดิตบูโรสำคัญ 3 - 4 แห่ง และมีบริษัทที่เชี่ยวชาญทำ credit scoring ซึ่งสามารถเป็นบริษัทอื่นที่ไม่ได้เป็นคู่แข่งข้อมูล [สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย อินเดีย] บางประเทศกำหนดให้เจ้าหนี้ทุกรายต้องนำส่งข้อมูลเครดิต [ไต้หวัน เกาหลีใต้ มาเลเซีย จีน เยอรมนา] มีโครงการสร้างพื้นฐานที่เปิดให้มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลได้หลากหลาย อธิบายให้ประชาชนใช้ข้อมูลของตนเองจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อเข้าถึงบริการสินเชื่อในระบบได้ดีขึ้น เช่น โครงการ SGFinDex รวมข้อมูลของผู้ใช้บริการภาคการเงิน ประกอบภาครัฐ ในที่เดียว [สิงคโปร์]
9. ประชาชนเข้าถึงสินเชื่อในระบบด้วยต้นทุนการกู้ที่ตรงความเสี่ยงของตนเอง โดย รปท. จะออกเกณฑ์ใหม่เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ดอกเบี้ยสะท้อนความเสี่ยงของลูกหนี้ โดยกลุ่มที่เสี่ยงสูงจะสามารถกู้ในระบบได้ ด้วยดอกเบี้ยที่สูงกว่ากลุ่มเสี่ยงต่ำ ไม่دونผลักออกนอกระบบ	<p>รปท. จัดทำหัวเรื่องที่เพดานดอกเบี้ย เพื่อไม่ให้ลูกหนี้เสี่ยงสูงกว่าเพดาน โดยผลักออกนอกระบบ และสร้างแรงจูงใจให้เจ้าหนี้สินเชื่อรายย่อยมีกลไกกำหนดอัตราดอกเบี้ยตามความเสี่ยงของลูกหนี้แต่ละราย (risk-based pricing: RBP) โดยจะออกเอกสารรับฟังความคิดเห็น (consultation paper) ภายในเดือนมิถุนายน 2566 หลักการ คือ ลูกหนี้ที่มีความเสี่ยงต่ำ จะต้องได้รับดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำกว่าลูกหนี้ที่มีความเสี่ยงสูง โดยลูกหนี้ที่มีความเสี่ยงสูงมาก อาจได้รับดอกเบี้ยสูงกว่าเพดานดอกเบี้ยที่กำหนดไว้ในปัจจุบัน แต่สามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบได้โดยไม่โดนผลักออกไปภายนอกระบบ ซึ่งจะมีต้นทุนดอกเบี้ยที่สูงกว่าและไม่ได้รับการให้บริการที่เป็นธรรม ทั้งนี้ การพิจารณาโดยรายต้องหาจุดสมดุลระหว่างการเพิ่มการเข้าถึงสินเชื่อในระบบและการดูแลระดับหนี้ครัวเรือน รวมทั้งการให้สินเชื่อด้วยความรับผิดชอบ</p>

สำหรับหนี้ส่วนที่ รปท. ไม่ได้กำหนดค่าดอกเบี้ย รปท. ได้มีบทบาทหน้าที่เสนอมาตรการปรับโครงสร้างหนี้ที่มีปัญหาในระบบสหกรณ์ กยศ. หนี้นี้จากการกำหนดค่าดอกเบี้ยของ รปท. ประเภทอื่น ๆ รวมทั้งหนี้นี้ของระบบต่อรัฐบาล ผ่านช่องทางคณะกรรมการต่าง ๆ ของภาครัฐ อาทิ คณะกรรมการกำหนดค่าดอกเบี้ยหนี้สินของประชาชนรายย่อย ซึ่งที่ผ่านมาได้ผลักดันการแก้หนี้ข้าราชการครุอย่างต่อเนื่อง เช่น สนับสนุนการหักชำระหนี้หนี้ของเงินเดือน เพื่อให้ลูกหนี้ยังมีเงินเหลือพอดำรงชีพ รวมถึงให้นายจ้างเจรจาถับเจ้าหนี้หลายรายเพื่อปรับปรุงโครงสร้างหนี้ นอกจากนี้ ได้สนับสนุนการแก้ไขกฎหมาย พ.ร.บ. กยศ. เพื่อให้ลูกหนี้และผู้ค้ำประกันสามารถเข้าถึงการเจรจาปรับโครงสร้างหนี้ได้มากขึ้น ทั้งนี้ ในระยะต่อไป รปท. จะสนับสนุนให้หน่วยงานกำหนดค่าดอกเบี้ยหนี้อื่น ๆ นำแนวทางของ directional paper ฉบับนี้ไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันและการกิจของแต่ละหน่วยงาน

นอกจากนี้ จะแก้หนี้สำเร็จ ต้องแก้เงิน / สร้างรายได้ไปพร้อมกับการแก้หนี้ด้วย ดังนั้น จึงต้องแก้ปัญหาด้วยการเสริมรายได้ที่มั่นคง เช่น พัฒนาทักษะแรงงาน เพื่อเพิ่มรายได้ อีกทั้งต้องป้องกันไม่ให้กลุ่มรายได้ต่ำหรือไม่มีรายได้จากการเหตุจำเป็น (เช่น ประสบอุบัติเหตุ ทำงานไม่ได้ ครอบครัวเจ็บป่วย ลูกเข้าโรงเรียน) ต้องเป็นหนี้เพราะมีเหตุจำเป็น ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องช่วยเหลือให้ถูกจุด เช่น ปรับปรุงสวัสดิการรัฐให้ตรงจุด

ความสำเร็จ จากการร่วมมือกัน แก้ปัญหาหนี้ครัวเรือน อย่างยั่งยืน

การแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนให้เกิดผลสำเร็จและยั่งยืน เป็นบทบาทของทุกฝ่ายที่ต้องร่วมมือกัน ทั้งเจ้าหนี้ ที่ต้องให้สินเชื่อเหมาะสมกับศักยภาพลูกหนี้ ช่วยลูกหนี้ดีชำระหนี้ได้เร็ว และช่วยลูกหนี้ที่มีปัญหาให้มีจอมกองหนี้ **ภาคธุรกิจ** มีบทบาทในการสร้างรายได้ และรักษาสวัสดิการที่เพียงพอ รวมถึงเตรียมโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นทั้งการให้ความรู้ทางการเงิน การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาฐานข้อมูลเครดิต ที่ครอบคลุม เพื่อสนับสนุนการเข้าถึงสินเชื่อและการแก้ปัญหาหนี้ ครัวเรือนอย่างยั่งยืน และที่สำคัญ ลูกหนี้ต้องเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงิน ถูกเงินเท่าที่จำเป็น ใช้เงินกู้ให้ถูกวัตถุประสงค์ และชำระหนี้อย่างมีวินัย

หากเราแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนอย่างยั่งยืนได้ตามแนวทางข้างต้น ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะได้รับประโยชน์ ตั้งแต่ลูกหนี้ที่มีปัญหาหนี้เสียหรือหนี้เรื้อรัง ซึ่งมองเห็นทางออก บริหารจัดการหนี้เดือดขึ้น ลูกหนี้ที่จะกู้ใหม่ สามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบได้มากขึ้นด้วยอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมกับความเสี่ยง มีความรู้ทางการเงินดีขึ้น ถูกหนี้อย่างรับผิดชอบ เจ้าหนี้ขยายฐานลูกหนี้ได้มากขึ้น ตั้นทุนจากหนี้เสียและการแก้ปัญหาเรื่องร้องเรียนลดลง จากคุณภาพการให้บริการที่ดีและเป็นธรรมมากขึ้น ครัวเรือนมีสุขภาพทางการเงินที่ดีขึ้น ช่วยลดปัญหาสังคมและความเหลื่อมล้ำ ตลอดจนเศรษฐกิจการเงินโดยรวมมีเสถียรภาพขึ้นจากหนี้ครัวเรือนที่ทยอยลดลงมาอยู่ในระดับที่ไม่กระทบต่อการฟื้นตัวของเศรษฐกิจและเสถียรภาพระบบการเงิน ซึ่งท้ายสุดจะช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นได้อย่างยั่งยืน